

FIIA 22/2014

COMMENT

Juha Käpylä & Harri Mikkola
Ulkopoliittinen instituutti

Yhdysvallat valmistautuu Arktisen neuvoston puheenjohtajuuteen > Arktisten maiden erilaiset linjaukset voivat haitata neuvoston työn jatkuvuutta

Kanada luovuttaa Arktisen neuvoston puheenjohtajuuden Yhdysvalloille keväällä 2015. Maat ajavat hyvin erilaista arktista politiikkaa, mikä voi johtaa katkokseen neuvoston työssä. Sama tilanne voi olla edessä vuonna 2017, ellei Suomi huomioi omalla puheenjohtajakaudellaan perinteisiä arktisen politiikan painopisteitään.

Kanada luovuttaa Arktisen neuvoston puheenjohtajuuden toukokuussa 2015 Yhdysvalloille. Kanada on kaksivuotisella puheenjohtajakaudellaan keskittynyt talousasioihin: luonnonvarojen vastuulliseen hyödyntämiseen, laivaliikenteen turvallisuuteen ja arktisen alueen yhdyskuntien kestävään kehittämiseen. Kanadan painotuksia korostaa puheenjohtajuuskauden keskeisin saavutus, syksyllä 2014 perustettu Arktinen talousneuvosto.

Kanadan linjaukset ovat saaneet osakseen myös arvostelua. Kanadan on nähty hyödyntävän Arktista neuvostoa sisäpoliittisiin tarkoituksiin keskittymällä maan omien arktisten alueiden taloudelliseen kehittämiseen. Taloudellisen painotuksen vuoksi Kanadaa on myös arvosteltu johtajuuden puutteesta ympäristökysymyksissä.

Yhdysvaltain äskettäin julkistettu ohjelma omalle puheenjohtajakaudelleen näyttäisi vievän Arktisen neuvoston työtä toiseen suuntaan. Yhdysvallat haluaa keskittyä ilmastomuutokseen ja sen vaikutuksiin arktisella alueella. Erityistä huomiota kiinnitetään saasteiden, kuten noen ja metaanin, vaikutuksiin. Yhdysvallat haluaa myös parantaa Jäämeren vastuullista hallintaa. Tämä tarkoittaa alueellisten merisopimusten laatimista, merenkulun

turvallisuuteen panostamista ja turvallisuusstandardien luomista arktiselle öljynporaukselle.

Yhdysvaltain kolmas painopiste liittyy arktisella alueella elävien ihmisten elinolojen kohentamiseen. Tässä työssä keskeisiä seikkoja ovat esimerkiksi itsemurhien ehkäisemiseen tähtäävä työ sekä paikallisiin energialähteisiin ja viestintäteknologiaan panostaminen.

Ympäristö- ja sosiaalisiin kysymyksiin keskittyminen sopii hyvin Yhdysvalloille, sillä maan hallitus on vielä epävarma siitä, milloin ja miten arktista aluetta ja Yhdysvaltain omaa arktista osaamista tulisi kehittää. Yhdysvallat on johtava tiedemahti ilmastotutkimuksen alalla. Lisäksi presidentti Barack Obama toivoo voivansa jättää omalta kaudeltaan perinnöksi onnistumisen ilmasto-politiikassa. Tätä taustaa vasten ympäristökysymyksiin keskittyminen näyttäytyy kustannustehokkaana ja toteuttamiskelpoisena tapana osoittaa johtajuutta Arktiksella.

Siinä missä Kanada on ohjannut Arktisen neuvoston työtä enemmän talouden ja elinkeinoelämän näkökulmasta, Yhdysvaltain linjaukset keskittyvät Arktisen neuvoston perinteisiin toiminta-alueisiin eli ympäristönsuojeluun ja kestävään kehitykseen. Tätä kuvastaa hyvin se, että Yhdysvallat ei linjaa ohjel-

massaan mitään Arktisesta talousneuvostosta. Yhdysvaltain arktinen erityislähettiläs, amiraali Robert Papp, ei ole maininnut talousneuvostoa sanallakaan ensimmäisissä julkisissa puheenvuoroissaan. Yhdysvaltojen vanhempi arktinen virkamies Julie Gourley ei myöskään osallistunut talousneuvoston syyskuiseen perustamiskokoukseen. On hyvin tunnettu tosiasia, että Yhdysvaltain ulkoasiainhallinto on alusta asti suhtautunut vastahakoisesti Arktiseen talousneuvostoon.

Yhdysvaltain ja Kanadan painotusten erilaisuus näyttää merkitsevän, että maat eivät pysty luomaan merkittävää strategista jatkuvuutta Arktisen neuvoston työhön. Neuvoston työryhmät jatkavat toki omaa työtään, ja Yhdysvallat ja Kanada löytävät kyllä toisensa arktisten alueiden sosioekonomista kehitystä koskevissa kysymyksissä, mutta puheenjohtajakauden vaihtuminen merkinnee joka tapauksessa jonkinasteista katkosta arktista aluetta koskevassa yhteistyössä.

Suomi seuraa Yhdysvaltoja Arktisen neuvoston puheenjohtajana vuonna 2017. Suomi on perinteisesti painottanut ympäristösuojelua Arktiksella. Suomella oli johtava rooli Arktisen ympäristönsuojelustrategian (AEPS) muotoilussa vuonna 1991, joka johti sittemmin Arktisen

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

neuvoston perustamiseen. Suomen ympäristöä painottava arktisen politiikan perinne voisi siis tarjota mahdollisuuden selvään jatkuvuuteen, kun Suomi seuraa Yhdysvaltoja neuvoston puheenjohtajana.

Yhdysvaltain ja Suomen linjojen yhteneväisyys ei ole kuitenkaan taattua. Kanadan tavoin Suomen nykyinen arktinen politiikka keskittyy selvästi talousasioihin. Suomen uusi, vuonna 2013 julkistettu arktinen strategia korostaa etenkin arktisen alueen kehityksen tarjoamia liike-taloudellisia mahdollisuuksia suomalaisyrityksille ja -toimijoille. Suomi on myös ollut aktiivinen Arktisen talousneuvoston perustamisessa ja tulee todennäköisesti saamaan puheenjohtajavastuun talousneuvostossa jo vuonna 2015.

Suomen taluspainotus oli nähtävissä myös syksyllä 2014 Reykjavikissa pidetyssä Arctic Circle-konferenssissa. Monien muiden maiden vetämät maakohtaiset paneelikeskustelut keskittyivät ympäristötutkimukseen, mutta Suomen osuus keskittyi lähinnä suomalaisen arktisen osaamisen markkinointiin – laivansuunnitelusta meteorologisiin palveluihin.

Suomen ja Kanadan tämänhetkiset arktisen politiikan painotukset eivät käy yksiin Yhdysvaltain ajaman arktisen politiikan kanssa. Toisaalta

Suomen tulevan puheenjohtajakauden linjauksia ei ole vielä päätetty, ja on mahdollista, että ne tulevat aikanaan poikkeamaan Suomen nykyisestä arktisesta politiikasta. Todennäköisesti Suomi seuraa tarkalla silmällä Yhdysvaltain puheenjohtajakauden etenemistä, ja Suomen omista linjauksista tullaan käymään keskustelua niin maan hallituksessa kuin yhteiskunnassa laajemminkin.

Mikäli Suomi kuitenkin pysyy nykyisellä, taloutta painottavalla linjallaan valmistautuessaan Arktisen neuvoston puheenjohtajuuteen, siirtymä Yhdysvaltain ja Suomen puheenjohtajakausien välillä voi tarkoittaa jälleen yhtä hukattua tilaisuutta pitkäjänteisen arktisen politiikan edistämiseksi Arktisessa neuvostossa. Tämä hämärtäisi arktisen alueen hallinnan ja arktisen yhteistyön tavoitteita ja painopiste-alueita.

Tämän välttämiseksi Suomen olisi tarkasteltava vakavasti arktista politiikkaansa ja muistettava perinteinen ympäristöön ja tutkimukseen painottuva linjansa. Tämä kävisi yksiin myös Euroopan unionin arktisen politiikan painotusten kanssa.